

Projekt

UCHWAŁA NR
Rady Powiatu Stargardzkiego
z dnia

w sprawie przyjęcia sprawozdania Zarządu Powiatu z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010-2014”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

- §1.** Przyjmuje się sprawozdanie Zarządu Powiatu z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010 - 2014”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2.** Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Stargardzkiego.
- § 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

„Pod względem formalno - prawnym
bez zastrzeżeń”

RADCA PRAWNY

Katarzyna Petri-Musiał

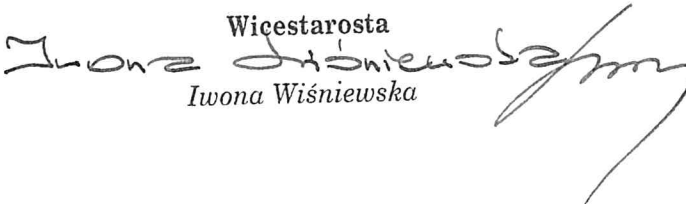
Uzasadnienie

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponagminnym w zakresie kultury i ochrony dóbr kultury.

Powiat Stargardzki posiada „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010-2014” przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Stargardzie Szczecińskim Nr LII/677/10 z dnia 27 października 2010 r.

Zgodnie z art.87 ust.5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) z realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami Zarząd Powiatu sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Powiatu. Sprawozdanie za lata 2010 – 2012 zostało przyjęte Uchwałą Rady Powiatu w Stargardzie Szczecińskim Nr XXVIII/378/13 z dnia 27 marca 2013 r. Sprawozdanie za lata 2013 – 2014 jest częścią sprawozdania kończącego realizację „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010-2014”. Sprawozdanie na lata 2010-2012 jest integralną częścią niniejszego sprawozdania.

W związku z powyższym wnosi się o podjęcie niniejszej uchwały.

Wicestarosta

Iwona Wiśniewska

**Sprawozdanie końcowe Zarządu Powiatu
z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad
Zabytkami Powiatu Stargardzkiego
na lata 2010 – 2014”**

Opracował:
Wydział Oświaty, Kultury i Sportu
Starostwa Powiatowego
w Stargardzie Szczecińskim

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU STARGARDZKIEGO NA LATA 2010-2014”

SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI PROGRAMU

Preambuła z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

Art. 5

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6 ust. 1

Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

Art. 86

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

PODSTAWY PRAWNE I IDEA „POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU STARGARDZKIEGO NA LATA 2010-2014”

Podstawy prawne Programu:

Obowiązek opracowania i wdrożenia programu przez Zarząd Powiatu wynika z art. 87 ust. 1 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 poz. 1446).

Po sporządzeniu programu przez Zarząd Powiatu uzyskał on pozytywną opinię Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie i został przedłożony na sesję Rady Powiatu.

Rada Powiatu w Stargardzie Szczecińskim uchwałą nr LII/677/10 z dn. 27 października 2010 r. przyjęła „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010-2014”. Na podkreślenie zasługuje fakt, że był to pierwszy uchwalony program powiatowy w województwie zachodniopomorskim.

Program został ogłoszony w „Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego” z dn. 25 listopada 2010 r., Nr 117, poz. 2162.

Na podstawie art. 87 ust. 5 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 poz. 1446) Zarząd Powiatu sporządza, co 2 lata, sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Powiatu. Sprawozdanie za lata 2010 - 2012 zostało przyjęte Uchwałą Nr XXVIII/378/13 w sprawie przyjęcia sprawozdania Zarządu Powiatu z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010-2014”.

Idea i założenia programowe:

Przedmiotem opracowania „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego na lata 2010-2014” jest środowisko kulturowe w granicach administracyjnych powiatu stargardzkiego. Najważniejszym celem było określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Powiat stargardzki – charakteryzuje się bogatym i wartościowym krajobrazem kulturowym. Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Rozwój powiatu opiera się na jej zasobach naturalnych, położeniu geograficznym oraz walorach krajobrazu kulturowego, których wykorzystanie powinno stanowić jeden z priorytetów polityki powiatowej. Umożliwienie dalszego istnienia oraz wzbogacenie materialnego dziedzictwa kulturowego jest jednym z istotnych kierunków rozwojowych powiatu.

Zasadniczą przesłanką opracowania „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami” jest uznanie zasobów dziedzictwa kulturowego za istotny czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości lokalnej. Zasoby te określają i wyznaczają wieloaspektowe uwarunkowania rozwoju powiatu, upowszechniania kultury oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej.

Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego powiatu stargardzkiego poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą. [Ze wstępu do Programu].

CELE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Cele Powiatowego programu opieki nad zabytkami Powiatu Stargardzkiego zostały sformułowane w zgodności z zapisami art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, i odpowiadają wyznaczonym ustawowo celom, określonym w niniejszym dokumencie jako strategiczne i należące do kompetencji Powiatu:

Cel I: Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Cel II: Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Cel III: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Cel IV: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

Cel V: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Cel VI: Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

Cel VII: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Z wymienionych wyżej celów, cel I dotyczy jedynie programów opracowywanych na szczeblu województwa, nie wchodzi zatem w obszar

zainteresowań Zarządu Powiatu. Cel określony w punkcie II jest *de facto* postulatem, dotyczącym sposobu realizacji innych celów.

W niniejszym programie opieki nad zabytkami powiatu stargardzkiego przyjęto jako główne cele III, IV i V.

Zakłada się, że kierunki Powiatowego programu opieki nad zabytkami będą realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, lokalnego środowiska naukowego.

W imieniu Powiatu Stargardzkiego zadania będą prowadzone przez powiatowe jednostki organizacyjne (szkoły i in.) oraz wydziały Starostwa Powiatowego w ramach zadań własnych we współpracy z powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- administracyjne i prawne,
- finansowe,
- społeczne (edukacja, promocja, informacja).

DZIAŁANIA ADMINISTRACYJNE I PRAWNE

W strukturach administracyjnych Starostwa Powiatowego od 1 stycznia 2009 r. utworzono stanowisko ds. kultury, opieki nad zabytkami i turystyki, które obecnie funkcjonuje w ramach Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu (do roku 2014 stanowisko to funkcjonowało w Wydziale Kultury i Promocji).

Wydział Kultury i Promocji Powiatu opracował i wdrożył Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami, który to dokument jest ustawowym obowiązkiem dla samorządów powiatowych, wyjściowym dla podejmowania działań ochronnych i opiekuńczych w stosunku do lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Na podstawie art. 12. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami: „Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Zapis ten udało się w znacznym stopniu zrealizować

w ramach Projektu: Poprawa bezpieczeństwa zabytków w powiecie stargardzkim (w ramach programu „Razem bezpieczniej” ze środków MSW).

FINANSOWANIE DZIAŁAŃ OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami: „W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale”.

Rada Powiatu Stargardzkiego podjęła uchwałę nr XXXV/393/09 z dn. 29 kwietnia 2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane mogą obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;

- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Wnioski o dotację kierowane były do Zarządu Powiatu Stargardzkiego za pośrednictwem Wydziału Kultury i Promocji

Przy ustalaniu listy zadań do ujęcia w budżecie zastosowanie miały następujące kryteria:

- 1) znaczenie zabytku w kontekście dziedzictwa kulturowego regionu, ze szczególnym uwzględnieniem jego wartości historycznej, naukowej lub artystycznej oraz dostępności dla społeczeństwa,
- 2) stan techniczny, w jakim znajduje się zabytek,
- 3) uzasadnienie kosztów realizacji planowanych prac oraz zaangażowanie finansowe podmiotu występującego o dotację, a także wskazanie innych źródeł finansowania prac lub robót budowlanych przy zabytku.

Wydział opracowywał listę rankingową wniosków o dotację na prace lub roboty budowlane przy zabytkach, która po zatwierdzeniu przez Zarząd Powiatu, stała się podstawą do przyznania dotacji.

Przy ustalaniu listy rankingowej uwzględniano wartość zabytkową obiektów wynikającą z metryki budowy, wartości stylistycznej, techniki budowy i konstrukcji.

Brano pod uwagę zaangażowanie wnioskodawców i miejscowych społeczności. Istotna była także kwestia kontynuacji podjętych dotychczas prac konserwatorskich i budowlanych.

Na uwagę zasługuje fakt, że dotacje udzielane przez Powiat stanowiły istotne uzupełnienie środków gromadzonych przez właścicieli zabytków oraz pozyskanych przez nich dotacji udzielonych przez samorządy gminne i wojewódzki, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego bądź środków europejskich.

Dotacje udzielone przez Powiat Stargardzki w latach 2008-2012 i 2013-2014 obrazuje zał. zestawienie tab. 1 i 2.

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNE I PROMOCYJNE

2012 r. Projekt „Poprawa bezpieczeństwa zabytków w powiecie stargardzkim” realizowany w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”. Założenia te realizowane są przy współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną. Działania podejmowane w ramach programu dążą przede wszystkim do wzrostu poczucia bezpieczeństwa wśród społeczeństwa, poprzez zapobieganie przestępczości i zwalczanie aspołecznych zachowań, mogących stwarzać zagrożenie.

Jego głównym celem była poprawa bezpieczeństwa zabytków w powiecie stargardzkim, zmniejszenie ilości kradzieży, dewastacji dzieł sztuki oraz nielegalnego wywozu za granicę, a także niekontrolowanego przemieszczania się zabytków na terenie powiatu. W trakcie realizacji projektu prowadzono szereg działań uświadamiających potrzebę ochrony i opieki nad zabytkami, poprzez podjęcie szerokiej akcji informacyjnej m.in. informacje na stronach internetowych, wydanie ulotki oraz broszury zawierającej instrukcje, tzw. dobre praktyki, jak zapobiegać kradzieżom, pożarom oraz dewastacjom dzieł sztuki, a także z informacjami i danymi kontaktowymi instytucji i urzędów, które należy niezwłocznie zawiadomić w przypadku zagrożenia. Zorganizowano także szkolenia dla beneficjentów projektu, którymi byli właściciele zabytkowych obiektów.

W projekcie partnerami byli: Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie, Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział w Szczecinie, Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie, Komenda Powiatowa Policji w Stargardzie Szczecińskim, Państwowa Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Stargardzie Szczecińskim oraz Diecezjalny Konserwator Zabytków w Szczecinie. Partnerzy wspierali merytorycznie oraz promowali niniejszy projekt, nawiązana została stała współpraca, która zaowocowała złożeniem kolejnego wniosku do programu „Razem bezpieczniej” pt. „Bezpieczeństwo zabytków naszą wspólną sprawą - II edycja”, który został oceniony pozytywnie i był realizowany w 2013 r.

Do realizacji projektu powołano zespół osób, które brały udział w wyjazdach w celu oceny stanu zabytków nieruchomych pod kątem ppoż. oraz antywłamaniowym, a także znakowania kodami. W grupie tej znalazł się: Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Stargardzie Szczecińskim, kierownik zespołu do walki z przestępczością przeciwko zabytkom Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji w Stargardzie Szczecińskim, Dyrektor Wydziału Kultury i Promocji Powiatu w Stargardzie Szczecińskim oraz inspektor ds. kultury, turystyki i ochrony zabytków w ww. Wydziale.

W trakcie realizacji projektu, w ramach prac terenowych przeprowadzano akcję znakowania zabytków mikrocząstkami DNA, którymi oznakowano ponad 300 zabytków ruchomych. Wykonano znakowanie obiektów w kościołach w parafiach rzymskokatolickich w: Barzkowicach, Bielicach, Chociwlu, Długiem, Dobropolu Pyrzyckim, Dobranach, Dolicach, Gogolewie, Grzędzicach, Ińsku, Kani, Kobylance, Kolinie, Krapielu, Marianowie, Parlinie, Pęzinie, Poczerninie, Przemoczcu, Rzeplinie, Starej Dąbrowie, Stargardzie Szczecińskim (p.w. Ducha Świętego, Św. Józefa, NMP Królowej Świata, Świętego Krzyża), Storkowie, Suchaniu, Wapnicy, Warnicach (kościóły w Koszewie i Koszewku), Witkowie oraz parafii prawosławnej w Stargardzie Szczecińskim.

W trakcie wyjazdów wykonywano bardzo szczegółową dokumentację fotograficzną zabytków ruchomych szczególnie narażonych na kradzież lub zniszczenie. Powstała szczegółowa baza danych, która została przekazana do dyspozycji Zachodniopomorskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków

w Szczecinie oraz Komendzie Wojewódzkiej Policji w Szczecinie. Pełną bazę posiada również Starostwo Powiatowe w Stargardzie Szczecińskim. Informacje o kodach zostały umieszczone na stronie www.dnaprogram.pl.

Ostatnim działaniem w projekcie było przygotowanie i zamieszczenie na obiektach zabytkowych w Powiecie Stargardzkim dwujęzycznych tablic w języku polskim i niemieckim ze znakiem Konwencji Haskiej oraz informacją OBIEKT ZNAKOWANY PROGRAMEM DNA oraz herbem Powiatu Stargardzkiego i logiem programu Razem Bezpieczniej, a także informacją, że projekt współfinansowany jest w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpiecznie”. Wykonano 90 tablic, które umieszczono na kościołach na terenie powiatu stargardzkiego.

Wzory graficzne tablic uzgodniono z Diecezjalnym Konserwatorem Zabytków oraz Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie od których to uzyskano zgodę na umieszczenie tablic na kościołach.

2013 r. Projekt „Bezpieczeństwo zabytków naszą wspólną sprawą – II edycja”

„Bezpieczeństwo zabytków naszą wspólną sprawą – II edycja” był kolejnym projektem realizowanym przez Powiat Stargardzki w ramach programu „Razem Bezpieczniej”.

Głównym celem projektu była poprawa bezpieczeństwa zabytków ruchomych i nieruchomych w powiecie stargardzkim, zmniejszenie ilości kradzieży, dewastacji zabytków i dzieł sztuki oraz tzw. przestępstw pospolitych, nielegalnego wywozu za granicę i niekontrolowanego przemieszczania się zabytków na terenie powiatu stargardzkiego.

Akcja skierowana była przede wszystkim do mieszkańców powiatu stargardzkiego. W trakcie realizacji projektu prowadzono działania uświadamiające potrzebę ochrony i opieki nad zabytkami, zrealizowano akcję informacyjną m.in. poprzez umieszczanie wiadomości na stronach internetowych oraz do mediów, wydanie ulotki i plakatów. Wydanych zostało 10 broszur „Zabytki powiatu stargardzkiego” dotyczących najcenniejszych zabytków wszystkich gmin powiatu stargardzkiego – łącznie 3000 egz. oraz album powiatowy w ilości 400 egz. wraz

z instrukcją dla właścicieli obiektów sakralnych w zakresie przeciwdziałania kradzieżom i pożarom oraz wykazem zabytków zaginionych. Egzemplarze publikacji przekazane zostały do bibliotek i świetlic gminnych oraz szkół.

Zorganizowane zostały prelekcje dla mieszkańców z wszystkich gmin powiatu stargardzkiego – łącznie 10. Prelekcje prowadzili specjaliści w danych dziedzinach, a ich tematyka dotyczyła: dziedzictwa kulturowego w danej gminie, ochrony ppoż. zabytków, przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom.

Wszystkie te czynności niewątpliwie przyczyniły się do uświadomienia właścicielom, ich użytkownikom oraz mieszkańcom wartości posiadanych obiektów. A wspólne działania Policji, Straży Pożarnej oraz urzędników pozytywnie wpłynęły na ich wizerunek w mediach i opinii publicznej, o czym świadczą artykuły oraz duże zainteresowanie projektem.

Partnerami projektu byli: Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie, Komenda Powiatowa Policji w Stargardzie Szczecińskim, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Stargardzie Szczecińskim, Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków oraz Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie. Partnerzy wspierali merytorycznie oraz promowali niniejszy projekt.

**DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z POGŁĘBIENIEM WIEDZY O DZIEDZICTWIE
KULTUROWYM REGIONU I POTRZEBIE JEGO PIELEGNACJI I OCHRONY
(M.IN. KONKURSY, PRELEKCJE EDUKACYJNE, WYDAWNICTWA,
WYDARZENIA ORGANIZOWANE W RAMACH EUROPEJSKICH DNI
DZIEDZICTWA).**

Europejskie Dni Dziedzictwa to projekt społeczny i edukacyjny, od 1991 r. organizowany pod auspicjami Rady Europy, w którym uczestniczy 49 krajów. Polska włączyła się w organizację w 1993 r. Głównym celem EDD jest promowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz przypominanie o wspólnych korzeniach kultury europejskiej, poprzez organizowane imprez skierowanych do szerokiej i różnorodnej grupy odbiorców. Wydział Kultury i Promocji Powiatu przygotował następujące imprezy w ramach EDD:

EDD 2009

objazd zabytkoznawczy (26.09.) na trasie: Grzędzice, Sowno, Marianowo, Pęzino.

EDD 2010

objazd zabytkoznawczy „Dolice i okolice” (16.05.) na trasie: Krępcowo, Rzeplino, Brańcin, Dolice, Morzyca, Kolin, Strzebielewo.

EDD 2010

objazd zabytkoznawczy „Zabytki techniki” (11.09.): Stargard, Żarowo, Marianowo, Suchanówek, Stargard.

EDD 2011

- objazd zabytkoznawczy „Zabytki archeologiczne w okolicach Stargardu” (10.09.)
Objazd na trasie: Pęzino, Ulikowo, Krępcowo;
- objazd zabytkoznawczy „Średniowieczne kościoły Ziemi Stargardzkiej” (27.09.)
Objazd na trasie: Kunowo, Skalin, Koszewko, Kluczewo, Strzyżno, Krapiel.

EDD 2012

- objazd zabytkoznawczy „Szlakiem powiatowych zabytków – cz. I ” (8.09.) - Suchań, Odargowo, Szadzko, Dobrzany, Marianowo. Partnerem merytorycznym było Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie Szczecińskim;
 - promocja publikacji „Toponimia powiatu stargardzkiego” (21.09). Partnerem merytorycznym było Towarzystwo Przyjaciół Stargardu.
 - objazd zabytkoznawczy „Szlakiem powiatowych zabytków – cz. II” (29.09) -
zwiedzanie kościołów w miejscowościach: Grzędzice, Sowno, Dzwonowo, Bobrowniki, Chociwel.
- Oba objazdy w całości finansowane zostały przez Powiat Stargardzki.

EDD 2013

- objazd zabytkoznawczy „Dolice i okolice – odsłona II” (21.09.) – średniowieczne kościoły i nie tylko. Objazd na trasie: Witkowo Drugie, Strzebielewo, Żalęcino, Moskorzyn, Warszyn;

- objazd zabytkoznawczy „Starożytności Ziemi Stargardzkiej” (28.09) - zabytki archeologiczne i nie tylko. Objazd na trasie: Sądów, Ziemomyśl A, Ziemomyśl, Brańcin – Lipka, Szadzko, Krzywica, Pęczino.

Oba objazdy w całości finansowane zostały przez Powiat Stargardzki. Partnerem powiatowych obchodów EDD 2013 było Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie Szczecińskim

EDD 2014

- objazd zabytkoznawczy „Dwory i folwarki Ziemi Stargardzkiej” (20.09.). Objazd na trasie: Strzyżno, Rzeplino, Brańcin, Barzkowice, Pęczino, Trzebiatów;

- objazd zabytkoznawczy „Stara Dąbrowa i okolice. I odsłona” (27.09.) - zwiedzanie kościołów, cmentarzy, lapidarium w miejscowościach Kicko, Łęczycza, Chlebówko, Tolcz, Białyń, Stara Dąbrowa, Nowa Dąbrowa.

Oba objazdy w całości finansowane zostały przez Powiat Stargardzki.

2013 – projekt „Zaczarowane Miedwie – promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego na obszarze LGD WIR”, w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów, tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań Osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej Osi, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

W celu promocji dziedzictwa kulturowego, a także integracji lokalnej społeczności oraz regionalnych produktów projekt składał się z kilku działań:

- konkursu plastycznego pt. „Tajemnice Jeziora Miedwie”- konkurs adresowany był do szkół podstawowych na obszarze Lokalnej Grupy Działania (6 gmin: Kobylanka, Stargard Szczeciński, Stara Dąbrowa, Suchań, Marianowo, Chociwel) na najciekawszą legendę związaną z jeziorem Miedwie. Rozstrzygnięcie konkursu i wręczenie nagród odbyło się na scenie amfiteatru w Morzyczynie podczas pikniku rodzinnego. Wystawa prac będąca pokłosiem konkursu prezentowana była podczas ww. imprezy, w Starostwie Powiatowym, w siedzibach gmin na terenie LGD oraz w szkołach.

- wydania drukiem mapy z historycznymi miejscami - w celu popularyzacji dziedzictwa kulturowego Powiatu Stargardzkiego wydana została mapa powiatu stargardzkiego z najciekawszymi zabytkami, gdzie naniesione zostały miejsca historyczne oraz związane z legendami. Na mapie znalazły się także opisy wybranych najciekawszych zabytków.
- organizacji pikniku rodzinnego „zaczarowane Miedwie” - impreza odbyła się 25. maja 2013 r. nad jeziorem Miedwie, w amfiteatrze w Morzyczynie. Do udziału w pikniku zaproszone zostały stowarzyszenia, które promowały m.in. lokalne produkty. Piknik miał na celu integrację lokalnej społeczności, wymianę doświadczeń oraz prezentację i promocję lokalnych produktów. Przyczynił się także do promocji i edukacji historycznej, a co za tym idzie do uświadomienia mieszkańcom jakie cenne dziedzictwo kulturowe jest w ich zasięgu.

2014 – projekt „Nasze dziedzictwo obiektywnie - warsztaty fotograficzno-dziennikarskie”, w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów, tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań Osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej Osi, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

Projekt dotyczył organizacji warsztatów dziennikarskich i fotograficznych dla młodzieży gimnazjalnej oraz stworzenia Wirtualnego Przewodnika Turystycznego Powiatu Stargardzkiego. Do udziału w niniejszym projekcie zaproszona została młodzież z Gimnazjum Gminy Stargard Szczeciński.

Warsztaty dziennikarskie składały się z zajęć teoretycznych oraz praktycznych fotograficznych. Zadaniem ich było rozwijanie zainteresowań dziennikarskich, inspirowanie do aktywności twórczej, pogłębianie wiedzy na temat rzemiosła dziennikarskiego, samodzielnego i krytycznego myślenia oraz nauki odpowiedzialności i pracy w zespole. Warsztaty fotograficzne w terenie prowadził specjalista w dziedzinie fotografii. Młodzież podczas wyjazdów plenerowych sfotografowała zabytki w: Kunowie - Kościół pw. MB Królowej Polski, Grzędzicach - Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, Żarowie - Most kratownicowy kolei wąskotorowej, Małkocinie - Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca oraz pałac, Sownie - Kościół pw. św. Marii Magdaleny, Nowej Dąbrowie - Kościół pw. MB Pocieszenia, Chociwlu - Kościół pw. MB Bolesnej, Pęzinie - Kościół pw. Wniebowzięcia NMP oraz

zamek, Suchaniu - Kościół pw. MB Nieustającej Pomocy, Marianowie - Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP oraz klasztor.

W celu popularyzacji dziedzictwa kulturowego powiatu stargardzkiego wykonany został Wirtualny Przewodnik Turystyczny Powiatu Stargardzkiego, który został umieszczony na stronie www.powiatstargardzki.eu. Do stworzenia wirtualnego powiatu wykorzystane zostały opisy zabytków oraz fotografie powstałe podczas wyjazdów młodzieży w teren. Dzięki pracy młodzieży uzupełnionej przez firmę, która wykonała panoramy do miejscowości objętych projektem, zostały stworzone wirtualne spacerunki po ww. obiektach zabytkowych. Są to najciekawsze i najcenniejsze kulturowo obiekty na terenie LGD.

Prezentowana była także wystawa fotograficzna dotycząca zabytków powiatu stargardzkiego prezentująca najlepsze i najciekawsze prace młodzieży.

Ww. przedsięwzięcie miało na celu promocję dziedzictwa kulturalno – historycznego powiatu stargardzkiego oraz upowszechnienie wiedzy o lokalnym dziedzictwie kulturowym na terenie LGD WIR.

2014 – projekt „(Nie)znane historie – oferta edukacyjna i turystyczna na obszarze LGD WIR”, w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów, tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań Osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej Osi, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

W ramach projektu:

- opracowano i wydano książkę edukacyjną dla dzieci i młodzieży pt. „(Nie)znane historie”, w której znaleźć można ciekawostki oraz informacje na temat przeszłości i zabytków gmin zamieszkiwanych przez uczniów. Egzemplarze trafiły do uczestników projektu oraz bibliotek szkół szkolnych i gminnych, a także Centrum Informacji Turystycznej, Muzeum Archeologiczno-Historycznego i Książnicy Stargardzkiej;
- przeprowadzono lekcje muzealne dla dzieci ze szkół podstawowych z terenu sześciu gmin: Stargard Szczeciński, Stara Dąbrowa, Marianowo, Kobylanka, Suchań, Chociwel. Łącznie działaniami projektu objętych zostało 700 dzieci z 14 szkół. Uczestnicy zwiedzali także wystawy muzealne znajdujące się na Rynku

Staromiejskim i Bastei, gdzie, dzięki nowoczesnemu podejściu do edukacji muzealnej, mogły uczestniczyć w nowatorskim przeżywaniu historii dotyczącej ziemi, na której mieszkają. Oryginalne eksponaty w otoczeniu hologramów, animacji oraz towarzyszącym im efektów dźwiękowych, pozwoliły na zwiększenie wiedzy i budzenie tożsamości z dziedzictwem kulturowym powiatu stargardzkiego.

Prelekcje edukacyjne

2012 - Prelekcja w Starostwie Powiatowym w ramach projektu: „Architektura ryglowa w przestrzeni kulturowej – element tożsamości regionalnej Pomorza Zachodniego”. Projekt realizowany w województwie przez Biuro Dokumentacji Zabytków (Urząd Marszałkowski w Szczecinie) w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wydział Kultury i Promocji Powiatu zorganizował spotkanie dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, w ramach którego przedstawiono m.in. prezentację pt. Wiejska zabudowa ryglowa na Ziemi Stargardzkiej.

2013 - Panel dyskusyjny pn. „Kluczewo – historia pisana w trzech językach”. Spotkanie, w który wzięli udział uczniowie szkół ponadgimnazjalnych zorganizowane w Starostwie Powiatowym było kontynuacją działań związanych z wystawą, którą Powiat Stargardzki przygotował we współpracy z Muzeum Archeologiczno - Historycznym w Stargardzie. Dla młodzieży panel dyskusyjny był lekcją historii w trochę innym wydaniu. Pozwolił bliżej przyjrzeć się interesującym dziejom terenów - od zajmowania ich przez wojska niemieckie oraz rosyjskie aż do przejęcia przez stronę polską.

Strona www

Promocja dziedzictwa kulturowego regionu na stronie internetowej www.powiatstargardzki.eu. W zakładce kultura - Zabytki w powiecie, można znaleźć wykaz zabytków, projekt „Poprawa bezpieczeństwa zabytków w powiecie stargardzkim”, dotacje na zabytki oraz Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Stargardzkiego. Zakładka „Nasze dziedzictwo obiektywnie” – zawiera informacje z realizacji projektu „Nasze dziedzictwo obiektywnie – warsztaty fotograficzno-dziennikarskie - promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego

i historycznego na obszarze LGD WIR”. Na stronie prezentowany jest także Wirtualny Przewodnik Turystyczny po Powiecie Stargardzkim, który oprowadza po najciekawszych obiektach zabytkowych powiatu stargardzkiego.

Wydawnictwa

2010 - „Katalog Zabytków Powiatu Stargardzkiego” – pierwsza tego typu publikacja, w której zebrano i opisano zabytki z całego regionu (ostatni skromny inwentarz powiatu pióra H. Lemcke pochodzi z 1908 r.). Dwa obszerne tomy liczą przeszło 1600 stron i obejmują 162 miejscowości. Zawierają opisy dziedzictwa kulturowego i naturalnego wszystkich, oprócz miasta Stargard Szczeciński, gmin powiatu stargardzkiego: Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa, Suchań, Stargard. W katalogu znaleźć można informacje na temat: nazw historycznych, archeologii, źródeł archiwalnych, kartograficznych i ikonograficznych, wiadomości historycznych, układów przestrzennych miejscowości, zabudowy (także sakralnej) i otoczenia oraz wiadomości historycznych dotyczących kościołów. Dzieło obejmuje dwa woluminy – tekst oraz ilustracje (ikonografia, fotografie współczesne, rzuty budowli, plany miast). Można w nim znaleźć informacje o najcenniejszych obiektach zabytkowych, m.in. kościołach i klasztorach wraz z wyposażeniem wewnątrz, cmentarzach, zespołach pałacowo-parkowych, zabytkach architektury i budownictwa, zabytkach techniki, pomnikach. W sprawie wydania katalogu, podjęto uchwałę nr X/102/07 Rady Powiatu w Stargardzie Szczecińskim z dnia 29 sierpnia 2007 r. Natomiast 2 października 2007 r., Powiat zawarł porozumienie z Gminą Miastem Stargard Szczeciński. Dwutomowy katalog to efekt trzyletniej pracy interdyscyplinarnego zespołu pod kierunkiem Dyrektora Muzeum w Stargardzie Szczecińskim. Inicjatorem oraz mecenasem publikacji jest Powiat Stargardzki, który w całości sfinansował jego wydanie, a także badania archiwalne i terenowe. Egzemplarze zostały przekazane do bibliotek na terenie powiatu, szkół oraz ośrodków kultury w gminach, dzięki czemu dostępne są dla wszystkich mieszkańców regionu.

W „Kwartalniku Historii Kultury Materialnej” ukazała się pozytywna recenzja „Katalogu Zabytków Powiatu Stargardzkiego” autorstwa prof. dra hab. Edmunda

Kizika. Można w niej przeczytać: *„Katalog powiatu stargardzkiego to wynik dużego zespołowego wysiłku badawczego, sukces niewielkiego ośrodka naukowego, jakim jest stargardzkie Muzeum. Silne wrażenie robi nie tylko krótki czas, który upłynął od podjęcia inwentaryzacji do wydania rezultatów prac drukiem, czy też jakość edytorska tomów, ale również i fakt, że jest to świetny przykład możliwości – zaangażowanie lokalnych struktur administracyjnych w popieranie ambitnych programów naukowych przyniosło nadzwyczajny efekt.”*

2011 - „Toponimia powiatu stargardzkiego”, autorstwa Bożeny Stramek – pierwsza monografia toponimiczna powiatu stargardzkiego, w której zebrano wszelkie nazwy geograficzne z regionu – miast i wsi, ich części – dzielnic, przysiółków, osad niesamodzielnych, nazwy terenowe lądowe oraz wodne. Toponimia pozwala uporządkować niezwykle trudny i zawiły obszar językoznawstwa związany z nazwami miejscowości i obszarów. Po 1945 roku, kiedy Polska przejęła Ziemię Zachodnie i Północne, wiele z tych nazw geograficznych zostało zmienionych, aby dostosować je do oczekiwań językowych, kulturalnych i emocjonalnych ludności. Od tego czasu nie powstała toponimia, która porządkowałaby nową terminologię. W monografii B. Stramek, wydanej w 2011 roku, znajduje się opis 1711 nazw geograficznych (stan granic powiatu na rok 1999). Publikacja została dofinansowana przez Powiat Stargardzki.

W dn. 21.09.2012 r. w Piwnicy TPS odbyła się w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa promocja publikacji. Przekazano ją wszystkim szkołom i bibliotekom z terenu powiatu.

2011 - „Policja w walce o zabytki” - zbiór zagadnień z przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom. Katalog zabytków i dzieł sztuki utraconych z województwa zachodniopomorskiego – publikacja Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie autorstwa Marka Łuczaka, której wydanie zostało wsparte finansowo przez Powiat Stargardzki. Katalog wraz ze zbiorem zagadnień z przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom powstał z myślą o ich bezpieczeństwie, ale i w nadziei na odzyskanie chociaż części utraconych obiektów i przedmiotów po II wojnie światowej. Jest to pierwsze takie kompendium wiedzy o utraconych zabytkach oraz ich ochronie w Polsce, stworzone przez policję. Od 1945 roku łupem złodziei

padło wiele cennych przedmiotów, w tym również z terenu powiatu stargardzkiego. W katalogu znalazły się m.in. średniowieczne rzeźby z kościoła w Bobrownikach (gmina Chociwel), które zniknęły bez śladu w latach 60. i 70. XX wieku. Aspirant M. Łuczak zebrał zdjęcia rzeźb, cennych, kościelnych przedmiotów, jak świeczniki czy chrzcielnice oraz dzieł malarskich i wiele innych zabytków, które zaginęły z kościołów, instytucji i muzeów na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Kolejne II wydanie tej publikacji Powiat Stargardzki wsparł w 2012 r.

2011 - „Stargardia. Rocznik Muzeum w Stargardzie poświęcony przeszłości i kulturze Pomorza”, tom VI – stargardzki rocznik muzealny, w którym znajdziemy wiele ciekawych prac naukowo-badawczych oraz popularno-naukowych autorstwa m.in. pracowników Muzeum w Stargardzie Szczecińskim. W „Stargardii” znajdują się artykuły, rozprawy, polemiki, recenzje, a także istotne informacje „z życia Muzeum”. Autorzy nie ograniczają się jednak do tematyki związanej tylko z Ziemią Stargardzką.

W książce znaleźć można prace dotyczące terenów dawnego Księstwa Pomorskiego. Tom VI rocznika, poświęconego przeszłości i kulturze Pomorza, to zbiór prac młodych ludzi, w większości dopiero zaczynających karierę naukowo-badawczą. Są to absolwenci Zakładu Archeologii Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego, a swoje praktyki studenckie odbywali w trakcie prac wykopaliskowych w Stargardzie Szczecińskim. Publikację rozpoczyna tekst znanego historyka prof. Edwarda Rymara. „Czy Zitarigroda z 1124 roku to Stargard nad Iną?”. Wydanie publikacji sfinansowane zostało w całości przez Powiat Stargardzki, który uznał periodyk za inicjatywę szczególną i niezmiernie ważną w propagowaniu oraz zachowaniu dziedzictwa kulturowego regionu.

2013 - „Katalog Zabytków Powiatu Stargardzkiego. Suplement” jest uzupełnieniem „Katalogu Zabytków Powiatu Stargardzkiego”. Ponad 200-stronicowa publikacja powstała w wyniku pracy interdyscyplinarnego zespołu pod kierunkiem dyrektora Muzeum Archeologiczno-Historycznego. Inicjatorem oraz mecenasem publikacji był Powiat Stargardzki, który w całości sfinansował jego wydanie, a także badania archiwalne i terenowe. Suplement i dwa tomy katalogu tworzą integralną

całość. Ważną część nowej publikacji stanowią indeksy geograficzne, ikonograficzne i nazwisk, które pojawiły się w dwóch tomach katalogu i suplementie.

2013 - „Stargardia. Rocznik Muzeum w Stargardzie poświęcony przeszłości i kulturze Pomorza”, tom VII – stargardzki rocznik muzealny, w którym znajdziemy wiele ciekawych prac naukowo-badawczych oraz popularno-naukowych autorstwa m.in. pracowników Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie Szczecińskim. Znaleźć w nim można wiele interesujących tekstów na temat powiatu stargardzkiego: „Fragmenty dziejów Stargardu nad Iną do 1253 roku” oraz „Metryka nazw wybranych miejscowości powiatu stargardzkiego” autorstwa profesora Edwarda Rymara, „Zamek Szadzko w średniowieczu” czy też „Relikty murów obronnych miasta Ińsko” Andrzeja Puławskiego. Rocznik Muzeum Archeologiczno-Historycznego w całości sfinansował Powiat Stargardzki.

2014 - „Stargardia. Rocznik Muzeum w Stargardzie poświęcony przeszłości i kulturze Pomorza” sfinansowano przygotowanie do druku t. VIII, który ukaże się w 2015 r.

2014 – „Dawne cmentarze żydowskie powiatu gryfińskiego i stargardzkiego”, autorstwa Eckeharta Ruthenberga, Wydawnictwo: Stowarzyszenie Historyczno – Kulturalne „Terra Incognita” w Chojnie. Publikacja zawiera dokumentację wykonaną przez Eckeharta Ruthenberga w Polsce: frotaż i fotografie oraz opisy cmentarzy. Publikację wzbogacają wspomnienia o autorze, artykuł Eryka Krasuckiego „Świat obok. Żydowska obecność na obszarze Pomorza Zachodniego” oraz opracowanie Mirosława Opęchowskiego „Cmentarze żydowskie na Pomorzu Zachodnim. Stan zachowania, problemy konserwatorskie”.

Wyróżnienia Starosty Stargardzkiego

Przyznawane za działania służące promocji Powiatu Stargardzkiego i jego dobrego wizerunku od 2009 r. Ideą jest podkreślenie działalności osób i stowarzyszeń w zakresie szeroko pojętej działalności społecznej, upowszechniania kultury, sportu i turystyki.

Przyznawane są osobom i instytucjom działającym na terenie Powiatu. Przez cały rok Wydział Kultury i Promocji Powiatu monitorował ważne dzieła i wydarzenia w powiecie stargardzkim, następnie przedkładał propozycje wyróżnień Staroście, który ostatecznie decydował o ich akceptacji.

Za działalność w zakresie szeroko pojętej ochrony dziedzictwa kulturowego wyróżnieni zostali: w 2009 r. ks. Jan Dziduch z Parafii Rzymskokatolickiej w Marianowie, w 2011 r. Stowarzyszenie Rozwoju Krępcewa oraz ks. Jarosław Biryłko z Parafii Prawosławnej w Stargardzie Szczecińskim, w 2012 ks. Jarosław Staszewski z Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Św. Józefa w Stargardzie Szczecińskim.

Nakłady poniesione przez Powiat Stargardzki na działania edukacyjne i promocyjne w dziedzinie opieki nad zabytkami w latach 2010-2012 oraz 2013-2014 obrazuje zał. zestawienie tab. 4 i 5.

Działania podejmowane przez gminy i jednostki organizacyjne

Ewidencja gminna – to zbiór kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy obejmujących zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta, burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Ewidencją objęte są obiekty użyteczności publicznej, sakralne, architektura przemysłowa, parki, dwory, ogrody obiekty techniki, kamienice, wille, nekropolie, parki.

Karta ewidencyjna zabytku zawiera w szczególności dane umożliwiające określenie zabytku, jego miejsce położenia lub przechowywania, zwięzły opis cech i wartości kulturowych oraz wskazanie właściciela i posiadacza zabytku. Ewidencja gminna jest także podstawą opracowywania gminnych programów opieki nad zabytkami.

Na terenie Powiatu Stargardzkiego Gminną Ewidencję Zabytków posiadają: Gmina Miasto Stargard Szczeciński, Stara Dąbrowa, Dolice, Kobylanka. W trakcie przygotowywania do uchwalenia GEZ jest Gmina Dobrzany.

Gminne Programy Ochrony Zabytków posiadają: Gmina Miasto Stargard Szczeciński, Gmina Dolice, Gmina Kobylanka. W trakcie opracowania jest Gmina Dobrzany.

Gminy powiatu stargardzkiego realizowały działania służące m.in. zahamowaniu procesów degradacji zabytków oraz wspieraniu inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami. Gminy, które przyjęły uchwałę w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków to: Gmina Miasto Stargard Szczeciński, Gmina Stargard Szczeciński, Dobrzany, Marianowo, Suchań, Chociwel, Stara Dabrowa, Dolice.

Wysokość udzielonych dotacji przez gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru prowadzonego przez Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków wyniosły w latach 2013-2014 łącznie 1 116 209,24 zł. (wykaz dotacji z poszczególnych gmin przedstawia zał. tab. nr 3).

Realizowane były także działania promujące walory dziedzictwa kulturowego gmin powiatu stargardzkiego, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytkach, zasobach przyrodniczych oraz walorach turystycznych poprzez m.in.:

- występy zespołów ludowych, stoiska Kół Gospodyń Wiejskich prezentowanych jako promocja walorów dziedzictwa kulturowego,
- organizację imprez, plenerów, wystaw fotograficznych, malarskich, rzeźbiarskich o tematyce kulturowo – przyrodniczej;
- organizację Dnia Historycznego – spotkania z zabytkami, historią miasta Stargardu Szczecińskiego i regionu; gry miejskiej „Tropem kapitana Kleista”, wystaw plenerowych prezentujących stargardzkie zabytki i historię miasta: np. Samoloty nad Stargardem, Cukrownia w Kluczewie, Stargardzkie planty, Stargard miasto nad Iną, Stalag II D, współpracę z Polskim Towarzystwem Historycznym (oddział w Szczecinie), współorganizację „XIX powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, POLSKA – BAŁTYK- EUROPA”;
- felietony w Polskiej Telewizji Internetowej pt.: „Nieznane jeziora”, „Z biegiem Krapieli”, „Jezioro Starzyc”, „Marianowska historia Męki Pańskiej” - symbolika i historia Męki Pańskiej we wnętrzu kościoła w Marianowie , „Wokół klasztoru” –

o klasztorze pocysterskim w Marianowie, „Paciorki różańca” – o ceglano-kamiennych świątyniach okolic Stargardu Szczecińskiego, „Nieco na północ od Stargardu” – zabytki w Małkocinie i Grzędzicach, „Suchań” – nietypowa zabudowa, „Zielony Suchań” - skarby przyrody;

- realizację projektów wspólnie ze Stowarzyszeniem „WIR – Wiejska Inicjatywa Rozwoju: „Szlakiem zabytkowych kościołów powiatu stargardzkiego oraz Gmin – Pyrzyce, Recz, Warnice”, „Wschodni Szlak Gmin – Stargard Szczeciński, Marianowo, Suchań”, „Północny Szlak Stargardzki – Gminy Kobylanka, Stargard Szczeciński, Stara Dąbrowa – częściowo”;

- realizację inwestycji pn.: „Dwa miejsca z historią – przebudowa, remont i rozbudowa obiektu Bastei w Stargardzie Szczecińskim oraz tworzenie funkcji muzealnych w Klasztorze Franciszkanów w Neubrandenburgu oraz Bastei w Stargardzie Szczecińskim”, rozpoczęcie inwestycji „Rewitalizacja murów obronnych przy ul. Strażniczej i Sukienniczej”.

Działania promujące walory dziedzictwa kulturowego powiatu stargardzkiego, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytkach, zasobach przyrodniczych oraz walorach turystycznych realizowały także jednostki organizacyjne Powiatu Stargardzkiego, poprzez m.in.:

- konkursy np. „Turniej wiedzy o Stargardzie Szczecińskim”, „Historia Stargardu”, „Zabytki Stargardu”;

- imprezy „Piknik u Mieszka”;

- wycieczki np. „Poznajemy naszą Małą Ojczyznę”, „Śladami Św. Ottona – biskupa z Brambergu”, „Szlakiem – Klejnot Pomorza”;

- rajdy np. „Mistrzostwa Szkół Powiatu Stargardzkiego w Marszach na Orientację”, „Stargard, turystyka i my”, spływ rzeką Iną, „Puchar Stargardu w Marszach na Orientację”;

- debaty z okazji 25 rocznicy wyborów czerwcowych 1989 – ukazującej dorobek kulturowy powiatu na przestrzeni 25 lat demokracji;

- udział w lekcjach muzealnych np. „Życie codzienne w średniowiecznym Stargardzie”, prelekcjach edukacyjnych „Legenda o rzece Inie”, „Pokutny Krzyż”, „Morze Czerwone”.

W Zespole Szkół nr 2 otwarto „Izbę Pamięci – Lata przełomu 1980-1990”, propagującej przeszłość regionu.

W latach 2010-2014 zostały wpisane do Rejestru Zabytów przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków następujące obiekty Powiatu Stargardzkiego :

1. Barzkowice, gm. Stargard Szczeciński, kościół Piotra i Pawła (07.10.2013),
2. Barzkowice, gm. Stargard Szczeciński, cmentarz przykościelny i kaplica cmentarna (07.10.2013),
3. Bród, gm. Chociwel, kościół św. .Piotra i Pawła (28.09.2010),
4. Bród, gm. Chociwel, cmentarz przykościelny (28.09.2010),
5. Brudzewice, gm. Stargard Szczeciński, kościół Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata (30.09.2013),
6. Brudzewice, gm. Stargard Szczeciński, cmentarz przykościelny (30.09.2013),
7. Golina, gm. Stargard Szczeciński, kościół MNP Pośredniczki Łask (30.09.2013),
8. Golina, gm. Stargard Szczeciński, cmentarz przykościelny (30.09.2013),
9. Lisowo, gm. Chociwel, kościół (04.12.2013),
10. Lisowo, gm. Chociwel, cmentarz przykościelny (04.12.2013),
11. Modrzewo, gm. Suchań, kościół MB Różańcowej (06.12.2010),
12. Modrzewo, gm. Suchań, Modrzewo. gm. Suchań (06.12.2010),
13. Nosowo, gm. Suchań, cmentarz przykościelny (10.12.2013),
14. Sadłowo, gm. Suchań, cmentarz przykościelny (29.10.2013),
15. Słodkowo, gm. Suchań, cmentarz przykościelny (30.10.2013),
16. Słodkówko, gm. Suchań, cmentarz przykościelny (10.12.2013),
17. Stargard Szczeciński, gm. Miasto, kamienica, ul. Limanowskiego 26 (05.05.2010),
18. Suchań, gm. Suchań, cmentarz przykościelny (17.12.2013),
19. Sulino, gm. Marianowo, kościół św. Stanisława Biskupa Męczennika (30.09.2013),
20. Sulino, gm. Marianowo, cmentarz przykościelny (30.09.2013),
21. Wieleń Pomorski, gm. Chociwel, kościół MB Królowej Polski (17.01.2011),
22. Wieleń Pomorski, gm. Chociwel, cmentarz przykościelny (17.01.2011),
23. Ziemomyśl A, gm. Dolice, park pałacowy (12.06.2013),
24. Żukowo, gm. Suchań, cmentarz przykościelny (16.12.2013).

PODSUMOWANIE

Podsumowując powyższy materiał należy stwierdzić, iż zagadnienia związane z opieką nad zabytkami w powiecie stargardzkim są aktywnie realizowane przez Starostwo Powiatowe w ramach dysponowanych środków budżetowych i pozyskiwanych aktywnie funduszy zewnętrznych.

„Na tym tle szczególnie pozytywnie wypadają gminy i powiaty, gdzie obserwuje się systemowe podejście do zagadnień opieki i ochrony zabytków, materializujące się w działaniach finansowych, organizacyjnych, edukacyjnych. W tym kontekście na szczególne uznanie zasługuje powołanie w niektórych jednostkach administracyjnych specjalistycznych komórek, koordynujących działania dotyczące zabytków – w powiecie stargardzkim, gminach Drawsko Pomorskie, Golczewo, Police, Szczecinek, mieście Szczecinie, co przynosi zauważalne efekty w postaci realizowanych zadań”.[cyt. ze Sprawozdania z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2012. Pierwszy dwuletni cykl; przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w 2011 r.]

W uznaniu zasług Powiatu Stargardzkiego na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w czasie obchodów Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w dn. 18.IV.2012 r. Starosta Stargardzki odebrał z rąk Sekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Generalnego Konserwatora Zabytków Złotą Odznakę „Za Opiekę nad Zabytkami”, przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na wniosek Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Cenne są wszelkie prowadzone w zakresie opieki nad zabytkami działania, które należy kontynuować - zarówno prace merytoryczne, organizacyjne, jak finansowe. Dla poprawy stanu dziedzictwa kulturowego konieczne są jednak zwiększone nakłady finansowe, pozwalające zarówno szerzej prowadzić działalność dotyczącą konserwacji obiektów zabytkowych, jak i edukacyjną i promocyjną.

Tab.1. Zestawienie dotacji na prace konserwatorskie udzielonych przez Powiat Stargardzki w latach 2008-2012.

L.P	Miejscowość, obiekt	2008 Kwota, cel	2009 Kwota, cel	2010 Kwota, cel	2011 Kwota, cel	2012 Kwota, cel
	KWOTA ŁĄCZNIE	150 000 zł	200 000 zł	237 000 zł	269 500 zł	91 500 zł
1.	DOLICE gm. Dobrzany				12 000 zł Dokumentacja konserwatorsko – techniczna remontu cerkwi	
2.	KICKO gm. Stara Dąbrowa				12 500 zł Dokumentacja techniczna remontu kościoła oraz modernizacja i montaż instalacji elektr. p.poż. oraz antywłamaniowej	
3.	KOLIN gm. Dolice		50 000 zł Remont dachu kościoła			
4.	KRĘPCEWO gm. Dolice			30 000 zł Prace konserwatorskie przy ambonie		
5.	KRZYWNICA gm. Stara Dąbrowa				50 000 zł Projekt i ekspertyza techniczna kościoła	
6.	KUNOWO gm. Kobyłanka					11 500 zł Prace zabezpieczające dach kościoła
7.	LUBOWO			50 000 zł Zakup		

	gm. Stargard			materiałów- remont dzwonnicy kościola		
8.	LUTKOWO gm. Dobrzany			25 000 zł Remont dachu kościola	10 000 zł Remont kościoła (więźba, pokrycie dachowe)	
9.	ŁĘCZYCA gm. Stara Dąbrowa		30 000 zł Projekt remontu wraz z ekspertyzą i kosztorysem kościola			
10.	MARIANOWO gm. Marianowo				50 000 zł Konserwacja epitafium v. Thun	
11.	NOWA DĄBROWA gm. Stara Dąbrowa			50 000 zł Projekt remontu kościola		20 000 zł Roboty budowlane przy ścianie wsch. kościola
12.	ODARGOWO gm. Dobrzany		120 000 zł Remont wieży kościola	25 000 zł Remont wieży kościola		
13.	SĄDÓW gm. Dolice				10 000 zł Dokumentacja techniczna remontu kościoła	
14	STARGARD cerkiew prawosławna	50 000 zł Remont wieży cerkwi		10 000 zł Remont elewacji cerkwi	40 000 zł Wykonanie dokumentacji technicznej remontu cerkwi	
15.	STARGARD kościół p.w. Ducha Świętego	50 000 zł Remont wnętrza wieży i dachu kościola		40 000 zł Remont wieży kościola	70 000 zł Remont wieży kościola	40 000 zł Remont wieży kościola
16.	STARGARD	50 000 zł				

	kościół p.w. św. Jana	Odtworzenie otoczenia wraz z iluminacją kościoła				
17.	STARGARD kościół p.w. NMP Królowej Świata					20 000 zł Konservacja ołtarza głównego
18.	WARSZYN gm. Dolice				15 000 zł Dokumentacja techniczna remontu kościoła	
19.	ŻALĘCINO gm. Dolice			7 000 zł Remont murów kościoła		

Tab.2. Zestawienie dotacji na prace konserwatorskie udzielonych przez Powiat Stargardzki w latach 2013-2014.

L.P.	Miejscowość, obiekt	2013 Kwota, cel	2014 Kwota, cel
	KWOTA ŁĄCZNIE	50 000 zł	75 000 zł
1.	DOLICE gm. Dobrzany	20 000 zł Roboty budowlane: renowacja stolarki okiennej, odtworzenie stolarki drzwiowej i żaluzji w cerkwi prawosławnej św. Mikołaja w Dolicach	
2.	Warszyn gm. Dolice	30 000 zł Prace remontowe wieży kościoła pw. Św. Antoniego Padewskiego w Warszynie	
3.	Dolice gm. Dolice		10 000 zł Roboty budowlane: remont wieży kościoła pw. Chrystusa Króla w Dolicach
4.	MARIANOWO gm. Marianowo		50 000 zł Prace konserwatorskie i roboty budowlane, remont i adaptacja klasztoru pocysterskiego w Marianowie
5.	STARGARD cerkiew prawosławna		15 000 zł Wykonanie systemu

	pw. św. Apostołów Piotra i Pawła		antywłamaniowego zabezpieczającego zabytek
--	-------------------------------------	--	---

Tab.3. Zestawienie dotacji na prace konserwatorskie udzielonych przez Gminy Powiatu Stargardzkiego w latach 2013-2014.

L.P.	Gmina	Kwota	Łącznie
1.	Dobrzany	80 000 zł	1 116 209,24 zł
2.	Suchań	42 000 zł	
3.	Chociwel	50 000 zł	
4.	Marianowo	50 000 zł	
5.	Dolice	62 675,46 zł	
6.	Gmina Stargard Szczeciński	20 533,78 zł	
7.	Gmina Miasto Stargard Szczeciński	811 000 zł	

Tab. nr 4. Nakłady poniesione przez Powiat Stargardzki na działania edukacyjne i promocyjne w dziedzinie opieki nad zabytkami w latach 2010-2012.

Lp.	Data	Działanie	Kwota
WYCIEZKI STUDYJNE PO POWIECIE STARGARDZKIM			
1.	16.05.2010	Wycieczka studyjna „Dolice i okolice”	642 zł
2.	11.09.2010	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Zabytki techniki”	600 zł
3.	10.09.2011	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Zabytki archeologiczne”	1250 zł
4.	17.09.2011	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Średniowieczne kościoły”	1367,45 zł
5.	8.09.2012	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Szlakiem zabytków Ziemi Stargardzkiej – cz. I”	645,75 zł
6.	29.09.2012	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Szlakiem zabytków Ziemi Stargardzkiej – cz. II”	1528,20 zł
		Łącznie:	6 033,40 zł
PROJEKT „RAZEM BEZPIECZNIEJ”			
7	2012	Realizacja projektu „Poprawa bezpieczeństwa zabytków w Powiecie Stargardzkim”	8458,49 zł – środki własne 33799,70 zł - dotacja
WYDAWNICTWA			
8.	2008-2010	Katalog Zabytków Powiatu Stargardzkiego	137 000 zł
9.	2011	Toponimia Powiatu Stargardzkiego	1 250,03 zł
10.	2011	Policja w walce o zabytki wyd. I	1 000,00 zł
11.	2011	"Stargardia. Rocznik Muzeum w Stargardzie". T. VI	30 000 zł
12.	2012	Policja w walce o zabytki wyd. II	1 000 zł
		Łącznie:	178 708,52 zł

Tab. nr 5. Nakłady poniesione przez Powiat Stargardzki na działania edukacyjne i promocyjne w dziedzinie opieki nad zabytkami w latach 2013-2014.

Lp.	Data	Działanie	Kwota
WYCIEZKI STUDYJNE PO POWIECIE STARGARDZKIM			
1.	21.09.2013	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Dolice i okolice – odsłona II”	1 316 zł
2.	28.09.2013	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Starożytności Ziemi Stargardzkiej”	600 zł
3.	20.09.2014	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Dwory i folwarki Ziemi Stargardzkiej”	1 500 zł
4.	27.09.2014	Europejskie Dni Dziedzictwa objazd zabytkoznawczy „Stara Dąbrowa i okolice. I odsłona”	1 500 zł
		Łącznie:	4 916 zł
REALIZACJA PROJEKTÓW ZWIĄZANYCH Z POGŁĘBIENIEM WIEDZY O DZIEDZICTWIE KULTUROWYM			
5.	2013	„Poprawa bezpieczeństwa zabytków w Powiecie Stargardzkim”	45 520 zł – dotacja 11 380 zł – wkład własny
6.	2013	„Zaczarowane Miedwie – promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego na obszarze LGD WIR”	18 924,80 zł - dotacja 8 733,20 zł – wkład własny
7.	2014	„Nasze dziedzictwo obiektywnie - warsztaty fotograficzno- dziennikarskie”	17 747,92 - dotacja 8 898,58 – wkład własny
8.	2014	„(Nie)znane historii – oferta edukacyjna i turystyczna na obszarze LGD WIR”	29 361,18 zł - dotacja 13 664,76 zł - wkład własny
		Łącznie:	111 553,90 zł - dotacja 42 676,54 zł - wkład własny
WYDAWNICTWA			
8.	2013	Katalog Zabytków Powiatu Stargardzkiego. Suplement.	25 000 zł
9.	2013 2014	„Stargardia. Rocznik Muzeum w Stargardzie poświęcony przeszłości i kulturze Pomorza”	40 000 zł

10.	2013	„Dawne cmentarze żydowskie powiatu gryfińskiego i stargardzkiego”	600 zł
		Łącznie:	65 600 zł

 Wicestarosta

Iwona Wiśniewska